

Висновки... Отже, спроможність втримувати та контролювати кілька звукових ліній, узгоджувати свій спів чи гру з іншими учасниками колективного музикування ґрунтується на постійній активізації контрольно-оцінної функції слухової уваги, в якій відображається спостереження та перевірка процесу досягнення цілей виконавської діяльності шляхом порівняння фактичного стану з бажаним.

Спонування молодших школярів до опанування дією слухового контролю та самоконтролю у виконавській діяльності є дієвим засобом формування їх слухової уваги.

Використана література :

1. Гальперин П.Я. Экспериментальное формирование внимания / П.Я.Гальперин, С.Л. Кабыльницкая. – М. : МГУ, 1974. – 101 с.
2. Миколінська С.І. Особливості формування слухової уваги у молодших школярів на уроках музики: [методичні рекомендації] / Миколінська С.І. – К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – 54 с.

Миколінська С.І.

**ПОБУЖДЕНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ К СЛУХОВОМУ КОНТРОЛЮ И САМОКОНТРОЛЮ
В ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИХ СЛУХОВОГО ВНИМАНИЯ**

В статье рассматривается метод побуждения младших школьников учащихся к слуховому контролю и самоконтролю, что способствует формированию слухового внимания учащихся, в частности, таких свойств, как концентрация, устойчивость, избирательность, объем, распределение, переключение. Слуховой контроль должен пройти этапы своего становления: 1) осуществление учеником контроля за исполнением других учащихся; 2) развернутый самоконтроль собственного исполнения; 3) достижение опережающего самоконтроля, который получает форму слухового внимания и выступает как направленность и сосредоточенность на звучании, как внимательное вслушивание во время выполнения.

Ключевые слова: слуховое внимание, слуховой контроль и самоконтроль, младшие школьники.

Mykolinska S.

**THE URGE PRIMARY SCHOOL CHILDREN TO AUDITORY CONTROL AND SELF-CONTROL
IN PERFORMING ACTIVITIES AS A MEANS TO DEVELOP THEIR AUDITORY ATTENTION**

The article discusses a method of inducing students to primary school children auditory control and self-control in their musical performance. This method contributes to the formation of auditory attention, in particular, such properties as the concentration, stability, selectivity, amount, distribution, switching.

To achieve results in the formation of auditory attention of primary school children is possible if children possess the skill of auditory control. Auditory control must go through the stages of its formation: 1) implementation of student control over other performers, 2) a detailed self-monitoring your own performance, 3) the achievement of anticipatory self-control that receives a form of auditory attention and acts as a focus and concentration on sound.

In vocal and choral activities important application of the pedagogical reception of «Use colored cards», which is the external auditory form of control. For example, primary school children should learn to sing in unison the songs ("Ding-Dong", "Tu-Tu-Tu", an onomatopoeia for the cuckoo "cuckoo," the bell "Ding-Ding", the drum, and the like). A detailed self-monitoring own performance is when primary school children will learn to sing and at the same time to control yourself.

In the third stage of the auditory control passes to leading self, then you don't need to use colour cards. The teacher should use various teaching methods: for example, "The Alternation of singing out loud and to himself, "The performance of vocal songs with simultaneous display of hand movement direction of her music.

It is important to teach auditory learners of control and self-control during the game on basic musical instruments. First, it is advisable to bring to the game a small group of pupils. The objects of control and self-management of primary school children at this stage must be to achieve a rhythmic ensemble. Children must repeat light rhythmic patterns that will make the teacher, and create an accompaniment to a small children's pieces of music (instrumental or vocal). When pupils learn to play a rhythmic ensemble one audio line, it is advisable to play rhythmic score (originally for two voices, later three, etc).

These activities teach primary school children to expand the number of objects that need to send auditory attention, and this forms the breadth of the volume of auditory attention, its distribution.

Key words: auditory attention, auditory control and self-control, primary school children.

Подано до редакції 05.04.2015.

УДК 371.03:39

© 2015

Овадюк О.О.

**ЕТНОПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ
У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ**

У статті проаналізовано основні підходи різних наукових галузей до визначення понять "взаємодія" та "педагогічна взаємодія"; виокремлено термін "етнопедагогічна взаємодія" як заємна активність учителя й учнів, яка ґрунтується на використанні провідних аспектів етнопедагогіки у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів; здійснено спробу конкретизації дано терміну структурними компонентами.

Ключові слова: взаємодія, педагогічна взаємодія, етнопедагогіка, етнопедагогічна взаємодія.

Постановка проблеми у загальному вигляді... У сучасній парадигмі розвитку освіти основний акцент ставиться на спільній діяльності вчителя й учнів, яка базується на інтересах, взаємодії і співпраці та спрямована

на особистісний розвиток дітей. Адже від рівня взаємодії педагога і школярів залежить ряд характеристик, які в майбутньому визначатимуть якість отриманих знань та підготовку молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності. Домінуючим стратегічним завданням сучасного реформування освіти є переорієнтація на особистісний розвиток учнів шляхом надання дієвої допомоги у повноцінному розкритті продуктивних можливостей кожної дитини в її індивідуальній своєрідності та стимулюванні гармонійного розвитку і саморозвитку особистості.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні зазначено про незадовільний стан здоров'я, низький рівень морального, культурного і духовного виховання учнів [5], що є серйозною проблемою сучасності. Тому система освіти має забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя у постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі.

Реалізація даних завдань формує потребу суттєвих змін до побудови процесу взаємодії між педагогом та учнями на основі впровадження провідних аспектів етнопедагогічної спадщини українців як надійного орієнтиру у створенні виховної системи, спрямованої на формування високоосвічених, духовно багатих, морально стійких особистостей – гідних громадян демократичної європейської держави.

Об'єктивними є твердження Л. Маєвської про те, що сучасна освіта повинна створити оптимальні умови для становлення самостійно мислячої особистості, оскільки це надійний шлях становлення патріотів держави, тому що справжній патріотизм формується у результаті збереження етнокультурних традицій та творення на їх основі нових. Відчуження від досвіду, створеного попередніми поколіннями, визнання лише нового – це небезпечна хвороба, що примушує жити навпомацки, будувати майбутнє без міцного фундаменту [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Питання взаємодії як процесу впливу різних об'єктів один на одного розглядали А. Белкін, О. Бодальов, Л. Буєва, О. Вишневський, І. Зімня, Є. Коротаєва, А. Кравченко, Б. Ломов, Б. Паригін, М. Щевандрін та ін.; роль етнопедагогіки у становленні особистості дитини досліджували Г. Волков, О. Духнович, А. Кузьмінський, В. Мосіяшенко, І. Огієнко, Г. Онкович, С. Русова, М. Стельмахович, Є. Сявакко та ін.; особливості формування духовності та національної свідомості молодого покоління висвітлювали І. Бех, Ф. Буслаєв, Г. Ващенко, Т. Гавлітіна, Б. Грінченко, Т. Дем'янюк, М. Драгоманов, О. Сухомлинська та ін.

Теоретичний аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що проблемі педагогічної взаємодії учителя і учнів у загальноосвітньому навчальному закладі (ЗНЗ) на основі впровадження провідних аспектів етнопедагогічної спадщини українців недостатньо приділено уваги, що й зумовлює вибір теми дослідження.

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття сутності етнопедагогічної взаємодії вчителя і учнів у ЗНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження... Обґрунтовуючи сутність поняття “етнопедагогічна взаємодія”, перш за все, варто уточнити координати розуміння понять “взаємодія” та “педагогічна взаємодія”.

Взаємодія є широким загальним терміном, який позначає таку сумісну дію кількох об'єктів або суб'єктів, при якій результат дії одного з них впливає на інші. Категорія “взаємодія” охоплює всі види соціальних процесів і людської діяльності (працю, пізнання, спілкування, виховання, навчання тощо), вказуючи на взаємний зв'язок соціальних явищ на рівні суспільства в цілому і на рівні функціонування його окремих груп та індивідів.

У кожній науковій галузі термін “взаємодія” має свою специфіку. Наприклад, у філософії взаємодія – це універсальне й об'єктивне явище; форма існування руху і матерії; це взаємний вплив суб'єктів зовнішнього і внутрішнього світу (В. Андрущенко, В. Кремень, С. Клепко та ін.).

З позиції соціології взаємодія – це суспільне явище, сутність якого полягає у взаємному обміні соціальними функціями, ролями, статусами, соціальною інформацією; це спосіб реалізації спільної діяльності, що має соціальний характер (В. Астахова, А. Лігоцький, Т. Топчій, І. Шеремет та ін.).

У психології взаємодію трактують як цілеспрямований взаємообмін та взаємозбагачення змістом діяльності, досвідом, емоціями, установками, позиціями (Г. Андреева, М. Дяченко, І. Зімня, Н. Цалик та ін.).

Взаємодія в педагогіці окреслюється як педагогічна взаємодія, що має сутнісну та змістову специфіку. Педагогічна взаємодія визначається як узгоджена діяльність суб'єктів освітнього процесу, спрямована на досягнення навчально-виховних цілей та розв'язання педагогічних завдань (І. Дичківська, Г. Волков, В. Олійник, А. Кузьмінський, О. Дубасенюк, Н. Протасова та ін.) [1; 2].

Л. Русинова розглядає педагогічну взаємодію як різновид особистісної співпраці вихователя і вихованців, яка може бути випадковою чи запланованою, тривалою чи короткотерміною, вербальною чи невербальною; наслідком взаємодії мають стати взаємні зміни в поведінці, діяльності, відношеннях і установках. Така взаємодія може проявлятися у вигляді співпраці – коли обома сторонами досягається взаємна згода і солідарність в окресленні цілей і шляхів їх досягнення, та у вигляді суперництва – коли успіхи

одних учасників спільної діяльності стимулюють або гальмують більш продуктивну і цілеспрямовану діяльність інших її учасників [6, с. 30].

Педагогічна взаємодія є складним багатограним процесом, який містить кілька компонентів, провідними з яких є дидактичний, виховний та соціально-педагогічний. З метою посилення ролі національного досвіду у становленні молодих громадян України виокремлюється ще один компонент педагогічної взаємодії – етнопедагогічний – як вагомий засіб успішного вирішення поставлених завдань розвитку національної освіти.

В українській етнопедагогіці термін “взаємодія” використовується у більш ширшому розумінні, оскільки акумулює народний досвід гармонійних взаємин дитини з оточуючим світом, а саме з:

- батьками (добрі діти на ноги поставлять, а лихі – з ніг звалить);
- родиною (обідала – не обідала, аби рід одвідала);
- педагогами (за вчителем судять про учнів, по учнях дізнаються про вчителів);
- школою (здобудеш освіту – побачиш більше світу);
- друзями (дружба родиться в біді, а гартується в труді);
- суспільством (людину створює природа, а шліфує – суспільство);
- природою (хто про землю дбає, вона тому повертає).

Зміст і глибина таких взаємин переконує нас у необхідності використання народного досвіду у вихованні школярів та відродженні етнічних традицій шляхом етнопедагогізації процесу взаємодії вчителя з учнями.

Етнопедагогізація даного процесу сприяє проникненню етнопедагогічного компонента у всі складові взаємодії вчителя з учнями, наповнює їх істинно національним духом, насичує зміст етнічними елементами, пробуджує прагнення побудувати освітній процес у руслі діалогу культур [3; 7].

З метою полегшення оперування терміном “етнопедагогізація процесу взаємодії вчителя з учнями” вважаємо доцільним виокремити нове поняття для української етнопедагогіки – етнопедагогічна взаємодія.

В основі навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу має стати етнопедагогічна взаємодія як професійна позиція сучасного вчителя, що зумовлює опору на етнопедагогіку, в якій акумульовано народний досвід українців з питань навчання та виховання молодого покоління. Домінуючими характеристиками етнопедагогічної взаємодії є взаємопізнання, взаєморозуміння, взаємовплив, сумісність та співробітництво на основі утвердження кращих аспектів народного досвіду в освітню діяльність.

Структурними компонентами етнопедагогічної взаємодії вчителя з учнями є мотивація, знання, досвід, цінності, норми поведінки, етнопедагогічна компетентність учителя.

Мотивація особистостей як повністю або частково усвідомлені внутрішні та зовнішні мотиви, що спонукають вчителя і учнів до активної діяльності, уважного ставлення до своїх обов'язків. Мотивація є однією із важливих умов реалізації етнопедагогічної взаємодії, оскільки не лише сприяє формуванню духовності та моральних якостей дитини, але є рушійною силою удосконалення особистості в цілому.

Знання – адекватне віддзеркалення зовнішнього та внутрішнього світу в свідомості вчителя і учнів у єдності зі знаннями рідної мови, історії свого народу, його культури, етнографії, народознавства. Етнопедагогічні знання формуються через призму використання у навчально-виховному процесі ЗНЗ народних виховних традицій, фольклорних творів (народних казок, легенд, байок, прислів'їв, приказок, пісень, дитячих ігор, іграшок, забавлянок та ін.), досвіду національного виховання.

Досвід (соціальний, емоційний, культурний, національний), отриманий у результаті активного практичного пізнання багатств духовної культури українців, їх національної ментальності, своєрідності світогляду, сприяє формуванню особистісних рис громадянина України (національної самосвідомості, духовної, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, фізичної, екологічної культури), розвитку індивідуальних здібностей і талантів.

Цінності у вигляді ідей, концепцій, закономірностей, моральних ідеалів, культурних традицій, найбільш характерних для українців та *норми* суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин, які ґрунтуються на життєвих позиціях, уявленнях особистостей про добро, зло, справедливість, несправедливість, обов'язок, честь, гідність, зорієнтовують і регламентують діяльність учасників етнопедагогічної взаємодії [4].

Етнопедагогічна компетентність учителя як складова педагогічного професіоналізму, що віддзеркалює опанування вчителем досвіду народної педагогіки, в якій викарбувані гуманістичні та життєздатні ідеали, цінності певного етносу, гармонійність соціальних стосунків між поколіннями. Етнопедагогічна компетентність – це сформована якість педагога, що забезпечує можливість вирішення відповідних професійних завдань у контексті етнопедагогічної взаємодії вчителя і учнів у ЗНЗ.

Висновки... Узагальнюючи висвітлений матеріал, можна зробити висновок про те, що етнопедагогічна взаємодія – це заємна активність учителя і учнів, що ґрунтується на використанні провідних аспектів етнопедагогіки у навчально-виховному процесі сучасних загальноосвітніх навчальних закладів.

Етнопедагогічна взаємодія інтегрується у загальноосвітній процес з метою формування духовно багатой особистості дитини шляхом побудови ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних та громадянських цінностей.

Перспективи подальших досліджень. У статті здійснено спробу визначення сутності терміну “етнопедagogічна взаємодія”, що не претендує на вичерпність. У подальшому дослідженні ми більш детально висвітливо змістове наповнення даного терміну.

Використана література :

1. Андрощук І.В. Взаємодія як педагогічна категорія / І.В. Андрощук // Педагогічний дискурс. – 2013. – Вип. 14. – С. 15-19.
2. Косигіна О. Педагогічна взаємодія суб'єктів системи післядипломної освіти : зміст та специфіка [Електронний ресурс] / О. Косигіна. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/OD_2013_7_24.pdf. – Назва з екрану.
3. Маєвська Л.М. Модель етнокультурного виховання у контексті ідей К.Ушинського і вимог сьогодення [Електронний ресурс] / Л.М. Маєвська. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/5397/>. – Назва з екрану.
4. Мазко О.П. Модель формування культури педагогічної взаємодії майбутнього вчителя іноземних мов / О.П. Мазко // Вісник Житомирського державного університету. – 2013. – Вип. 5 (71). – С. 110-115.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Назва з екрану.
6. Русинова Л.П. Педагогический словарь по темам : учебное пособие / Л.П.Русинова. – Саранул, 2010. – 143 с.
7. Українські народні прислів'я та приказки – джерело невідомої народної мудрості [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ridnavira.org/index.php/mifologiya/714-ukrainski-prykazky01>. – Назва з екрану.

Овадюк Е.А.

ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ УЧИТЕЛЯ И УЧАЩИХСЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

В статье проанализированы основные подходы различных научных отраслей к определению понятий “взаимодействие” и “педагогическое взаимодействие”; предложен термин “этнопедагогическое взаимодействие” как взаимная активность учителя и учеников, которая основывается на использовании ведущих аспектов этнопедagogики в учебно-воспитательном процессе общеобразовательных учебных заведений; предпринята попытка конкретизации данного термина структурными компонентами.

Ключевые слова: взаимодействие, педагогическое взаимодействие, этнопедagogика, этнопедagogическое взаимодействие.

Ovadiuk O.

THE ETHNOPEDAGOGICAL INTERACTION BETWEEN TEACHER AND PUPILS IN THE GENERAL EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article analyzes the main approaches of philosophy, sociology, psychology, pedagogy, ethnopedagogogy to the definitions of “interaction” and “educational interaction”; singles out the term of “ethnopedagogical interaction” as a mutual activity of teacher and pupils, which is based on using the advanced aspects of ethnopedagogogy in the educational process of general educational establishments. . In the national strategy for the development of education in Ukraine in 2012-2021 stated about the poor state of health, the low level of moral, cultural and spiritual education of the pupils, which is a serious problem today. Therefore, the education system should provide formation of personality, which is aware of its belonging to the Ukrainian people, European civilization, focuses on the realities and perspectives of sociocultural dynamics, prepared for life in you constantly and interconnected world.

The ethnopedagogogy will help to diced these problems. Its leading aspect – ethnopedagogical interaction is aimed at fostering a high level of spirituality in children. At the core teaching and educational process of an educational institution should be a ethnopedagogical interaction as modern teacher's professional position, which rests for ethnopedagogogy in which accumulated experience of Ukrainian people for training and upbringing of the younger generation.

In the article made an attempt to concretization given term of structural components such as motivation, knowledge, experience, values, norms of behavior, ethnopedagogical competence.

Key words: interaction, educational interaction, ethnopedagogics, ethnopedagogical interaction.

Подано до редакції 07.03.2015.

Рекомендовано до друку канд.наук з держ.управління Лавренчуком А.О.